

Beste leden en sympathisanten,

20 jaar geleden werd het museum feestelijk geopend. Nog steeds zijn de medewerkers van toen grotendeels ook deze van vandaag. Een waaier aan activiteiten vonden er plaats, vele bezoekers kwamen eropaf en ook de schoolgaande jeugd werd nauw bij het museum betrokken. Het verteltheater voor de kleuters *Hoe leefden onze (over)grootouders* hebben we al 455 keer gespeeld en Jan en Mieke worden in de omgang dikwijls als oma en opa herkend. De kinderen noemen het museum ook steevast het De Clercqhuisje. Inderdaad het museum is eerder een huisje, waar men zich *thuis* voelt, dan een klassiek museum. Waarschijnlijk zelfs een van de weinige huisjes in Vlaanderen waar men heden ten dage nog kan overleven, mocht er geen elektriciteit zijn. De open haard zorgt voor de verwarming en op de stoof kan er gekookt worden. Vader kan wekelijks brood bakken en moeder de was doen. Iedereen kan zich 's zaterdags wassen in een bassin vol water uit de pomp ...

Op vrijdag 25 februari start het seizoen 2011 traditioneel met onze jaarlijkse Vlaamse zangavond. Meer dan 300 mensen zingen samen onze mooiste Vlaamse liederen. U bent hierop van harte uitgenodigd. Aan onze interne werking, met maandelijkse vergaderingen van de Raad van Bestuur, wordt veel aandacht besteed. Voortdurend gaan we op zoek naar nieuwe informatie over René De Clercq. Zijn jongste kleinzoon Joost Vandomele neemt hierin het initiatief. Maar al onze bestuursleden zijn op hun manier bij de werking betrokken. We beschikken over enthousiaste gidsen die altijd beschikbaar zijn en naar geen uurtje kijken. Een hele ploeg vrijwillige medewerkers staat wekelijks klaar om het museum elke zondagnamiddag open te houden.

Met plezier bezorgen we u onze jaarlijkse nieuwsbrief, samen met een oproep tot vrijwillige steun. Wilt u meer weten over René De Clercq, surf dan naar onze webstek www.renedeclercq.be. Daarop vindt u in alfabetische volgorde al zijn gedichten. U kunt er ook liedjes en gedichtjes beluisteren, filmpjes en foto's bekijken, publicaties nalezen, etc.

STEUNFONDS RENÉ DE CLERCQMUSEUM

Rekening 463-5147011-71 René De Clercqgenootschap

Gewoon lid: € 10

Steunend lid: € 15

Beschermend lid: € 25

Geef arbeid mij

René De Clercq (1877-1932)

Didier Debels

Moderato (♩ = c. 65)

4

S.
A.

1. Geef ar - beid mij en krach - ten te - vens en
2. De wil, de trots, te dur - ven den - ken, tot
3. Van mij, wie leeft van zij - ne schan - de, wie

T.
B.

8

'k sta voor mij - ne zie - le borg. Wat vult er d'ij - del - ten des
daad te sme - den een ge - dicht; in schoonheid heel zijn ziel te
niet de nood zijns broe - ders treft! Van mij, wie niet in vrij - e

11

le - vens ten - zij de strenge zwa - re zorg? O, goed te zijn in al dat
schen - ken aan 't ar - me volk dat smacht naar licht; niet mee - ge - dre - ven voort te
lan - de zichzelf tot vrij - e man ver - heft. O Vlaand'ren, bre - ke uw zon de

15

slecht is, o, trouw te zijn in al dat vals! De moed, te
vlot - ten maar zelf te stu - wen in de stroom; te stre - ven
wolk uit, we - ze elk een kracht, een macht, een mens. Goed - heil! De

18

staan waar 't arme recht is, dat is mij rijkdom bo - ven all's.
waar de laf - fen spot - ten; o vrijheid, vrijheid die ik droom!
we - reld sluit geen volk uit; het rijk der bra - ven heeft geen grens.

U wordt vriendelijk uitgenodigd naar onze

19de VLAAMSE ZANGAVOND

Vrijdag 25 februari 2011 om 20 uur
o.c. d'lefte, Hoogstraat 122, Deerlijk

Wij zingen samen

Wij zijn al bijeen, al goede vrienden / Laat liederen horen / Tineke van Heule / Ach Margrietje / Het kleine café aan de haven / Hemelhuis / Des winters als het regent / Café zonder bier / Lily Marleen / De Gilde viert / Van Rijswijckmars / De poppenstoet / De bietebouw / O mijn Kempen / Pintje klinken / Klompenliedje / Het edel kind van Napoleon De Grote / Laat ons, liefste, samenvaren / Al die daar zegt de reus die komt / Vierentwintig rozen / Ik wil deze nacht door de straten verdwalen / Waar Maas en Schelde vloeien

De koren zingen

Wijnken / Op een februaridag (Bekaerts Notenclub Zwevegem)
Geef arbeid mij / Drinklied (Sint-Ceciliakoor Deerlijk)
Wijnavond / De slijper (Koninklijk Parochiaal Koor Sint-Lodewijk)

Greet Stevens draagt voor

Meeuwen / Zorge, zorge / Mijn vader / Nacht is zacht / Korte liedjes / Mijn moeder / Regendroppels / Wanneer de tijd zal komen

Instrumentaal (bew. D. Debels)

Rubensmars, Peter Benoit
De paradijsvogels van Al Van Dam

Toegang + zangboekje + drankje: 5 euro
Deuren vanaf 19.30 uur

Organisatie: René De Clercqgenootschap Deerlijk

Organisator Hugo De Backer samen met zijn ploeg enthousiaste artiesten en medewerkers tijdens de zangavond van 2010.

De musea van de Leiestreek delen cheques uit van Vlaanderen Vakantieland

In 1996 dient het René De Clercqgenootschap een project in bij de Koning Boudewijnstichting om de kleine musea te doen samenwerken. Het genootschap wordt bekroond en krijgt 100.000 BEF om een samenwerkingsverband tussen kleine musea van de regio uit te bouwen. In 1998 benoemt de provincie West-Vlaanderen een museumconsulent en bij onze samenwerking zijn nu ook de grote musea betrokken. Nu werken alle musea, van Wervik tot Gent, Roeselare, Izegem en het kanaal Kortrijk-Bossuyt, samen in één vereniging met de naam Musea Leiestreek.

Op 6 maart gooien al deze musea hun deuren open en lanceren de museumpas

Als u 5 musea bezoekt en 5 stickers verzamelt, dan kan u heel mooie prijzen winnen: zoals cheques van *Vlaanderen Vakantieland* met een waarde van € 250, € 200, € 150 tot € 50, manden vol streekproducten en de mogelijkheid een jaar lang de musea van de Leiestreek gratis te bezoeken. Het René De Clercqgenootschap werkt mee aan deze actie dankzij de vele nieuwe medewerkers die vrijwillig en *gratis voor niets* elke zondag van 14.30 tot 18 uur het museum zullen helpen openhouden.

Dit jaar bestaat het museum 20 jaar en dat vieren wij

Iedere bezoeker krijgt gratis een afdruk van een pentekening van Ives Deroo. Elke zondag wordt om 16 uur een DVD vertoond uit de reeks van acht *Nachten van de Geschiedenis* van het Davidsfonds. Deze DVD's worden vertoond op een groot flatscreen.

Van zondag 6 maart tot zondag 11 september loopt de actie museumpas

Op de openingszondag 6 maart is het museum open van 10 tot 18 uur en zijn er uitzonderlijk DVD-vertoningen om 10, 14 en 16 uur over *Deerlijk in 1969*. Januari 1969 begint in de sneeuw, de E3 (nu E17) is in aanbouw en de gemeente krijgt heel wat nieuwe woonwijken. Ideaal voor (groot)ouders om hun kinderen te tonen hoe Deerlijk er 40 jaar geleden uitzag.

Van zondag 13 maart tot zondag 30 oktober is het museum elke zondag open!

Niet alleen elke zondag van 14.30 tot 18 uur, maar ook elke dag kunt u, na afspraak, het museum bezoeken (tel. 056/72.86.70 of dhaluin.dekeyser@telenet.be). U beleeft met een *gidsverteller* een hele brok boeiende geschiedenis. Surf eens naar de webstek www.renedeclercq.be. In dat huis, gebouwd in 1790, gaat u 200 jaar terug in de tijd. Een tijd zonder elektriciteit noch modern comfort. U gelooft uw eigen ogen niet of denkt vol nostalgie aan uw prille kinderjaren.

Zondag 19 juni Midzomerfeest

Het De Clercqhuis, ooit estaminet *Het Damberd*, wordt heel de zondag opnieuw een herberg. Wij verwennen u met zelfgebakken taart en koffie, streekbieren en straatmuzikanten zoals 200 jaar geleden.

Van zondag 26 juni tot zondag 23 oktober boekenmarkt

U kunt er zeldzame en mooie boeken, elpees en video's kopen voor een prikje.

**U ziet: een jaar lang feest! U viert toch mee? Iedereen is welkom.
Wellicht wint u dankzij uw museumpas een mooie prijs!**

Gouden Jan en Mieke

Jan Dhaluin en zijn vrouw Mieke Dekeyser, respectievelijk secretaris en penningmeester van het René De Clercqgenootschap, vierden op 2 juli 2010 hun gouden huwelijksjubileum. Jan is afkomstig uit Waregem, Mieke uit de Rodenbachstede en ze wonen nu al bijna 50 jaar in Deerlijk. Beiden komen uit een Vlaamsgezind nest en hebben van huis uit een sociale ingesteldheid en de liefde voor cultuur meegekregen. Jan en Mieke zijn een merkwaardig koppel, ze zijn *overal en op alle plaatsen* samen. Voor het René De Clercqgenootschap zijn ze de drijvende kracht achter de vele initiatieven. Jan is een enthousiaste

vrijwilliger, een niet te stuiten vat vol ideeën en een onvermoeibare werker. Als gids is hij een zoetbespraakte causeur met een grondige kennis van René De Clercq en de Vlaamse Beweging. Zijn levenslustige echtgenote Mieke staat steeds liefdevol aan zijn zijde. Zij is de ideale gastvrouw voor de talrijke vergaderingen die ten huize Dhaluin plaatsvinden en beheert de kas van het genootschap. Ook bij de inrichting van het museum speelt ze een belangrijke rol: het museum verfraaien, gordijntjes maken, rap eens afstoffen en de vloer vegen, kortom alle huishoudelijke beslommeringen neemt ze op zich. De meeste tijd steken Jan en Mieke in het René De Clercqgenootschap en het Davidsfonds. Maar ook de culturele raad, Nacht van de Geschiedenis, Erfgoeddag, Open Monumentendag, Festival van Vlaanderen, maandelijks daguitstappen en nog zoveel meer. Wij wensen Jan en Mieke hartelijk proficiat met hun gouden huwelijksjubileum en hopen dat ze nog vele jaren mogen samen zijn. Wij danken hen voor hun prachtig werk en hopen dat ze gezond blijven en zich nog vele jaren verder blijven inzetten.

Als cadeau weigerden Jan en Mieke de klassieke ontvangst op het gemeentehuis met de gebruikelijke receptie. Zij stelden het schepencollege iets heel anders voor: wij zullen u een 2 uur durende gidsbeurt geven. Op de foto staan Jan en Mieke links van het voltallig college bij de start van de rondleiding. Zij gaven uitleg bij de monumenten van Verriest, Renier en De Clercq, het 16de eeuwse Sint-Columbaretabel, het René De Clercqmuseum en andere merkwaardige gebouwen.

20 jaar geleden werd het museum geopend

Vader van Tineke van Heule krijgt zijn Hemelhuis

Blokletterde Gaston Durnez in De Standaard van 5 Juni 1991. Deerlijk opent museum voor René De Clercq. De achttiende-eeuwse woning waarin hij in 1877 geboren werd, is deskundig gerestaureerd en ingericht als een museum. Vele Vlamingen en Nederlanders worden dit weekeinde verwacht op een hulde aan de grootste Vlaamse liederdichter en auteur van de sterkste Vlaamse strijdzangen, René De Clercq.

Ook kleine dingen kunnen verrukkelijk zijn

Het is niet de eerste maal dat Miek Goossens in Monumenten en Landschappen aantoonde dat de restauratie van monumenten ook gediend kan zijn met eenvoud en geduld. De restauratie van het herdenkingsmuseum ingericht *geboortehuis van volksdichter René De Clercq in Deerlijk* onderstreept deze filosofie van het gewone. De werken werden met zorg uitgevoerd tijdens de kalmere wintermaanden door het onderhoudspersoneel van de gemeente dat er na verloop van tijd echt zin in kreeg en puik werk leverde. Het bestuur van Monumenten en Landschappen deed de inhoudelijk-restauratieve begeleiding.

Met het doorknippen van het lint werd het museum door burgemeester Roger Terryn voor geopend verklaard. We herkennen een 20 jaar jongere minister van Justitie Stefaan De Clerck, schepen Paul Vanaverbeke (†1998), burgemeester Roger Terryn en schepen Arnold Vantieghem.

De Clercq en de Raad van Vlaanderen

Op 16 december jl. kwam dr. Luc Vandeweyer van het Brusselse Rijksarchief ons onderhouden over de Raad van Vlaanderen. Hij kent als geen ander het archief van de Raad van Vlaanderen dat een bewogen geschiedenis achter de rug heeft. Nu is dr. Vandeweyer klaar met de algemene inventarisering van de stukken. Hij nodigde het De Clercqgenootschap uit om zelf in het archief te komen grasduinen.

De Clercq in de Raad van Vlaanderen

In februari 1917 wordt de Eerste Raad van Vlaanderen als een overkoepelend activistisch orgaan opgericht. De leden stellen zichzelf op basis van verdienste aan of worden gecoöpteerd. De Raad maakt zich bijna onmiddellijk onpopulair door een reis op 3 maart naar Berlijn met een ontvangst door kanselier von Bethmann-Hollweg, gevolgd door een nog meer geruchtmakende bieravond. Voor de publieke opinie in België dringt het nu door tot welke consequenties het activistische optreden kan leiden. Het hoeft geen betoog dat het activisme in een dergelijk klimaat nood heeft aan gezaghebbende, vertrouwenwekkende figuren. De Clercq, op dat moment vluchteling in Nederland, kan zonder twijfel goede diensten bewijzen in de propaganda en is de eerste *die zich ter beschikking kwam stellen*. Volgens getuigenis van De Clercqs dochter Elza (1906-1989) heeft Borms haar vader *overhaald de stap te zetten*. In een brief aan Borms d.d. 18 april schrijft René *dat het wel deugd doet na een jaar lang zoeken, zwoegen en licht slaan in het donker, zich eens deugdelijk te wringen in de zon*. Op 11 juni 1917 betreedt hij volgens Jacob de Vlaamse bodem met de woorden *we zullen eens zien hoe lang het hier zal duren*.

De Clercq verhuist op 28 juli 1917 vanuit Bussum naar het Wiertzmuseum in de Vautierstraat in Elsene en legt op 29 juli de eed af als lid van de Raad van Vlaanderen. In een eerste vergadering probeert hij al met een motie de Heel-Nederlandse lijn van *De Dietische Bond* door te drukken en op 22 september vraagt hij in de Raad toelagen voor *Dietische Stemmen* en *De Toorts*. De Groot-Nederlandse gedachte is binnen het activisme echter marginaal. Gezien de werkelijke internationale krachtsverhoudingen van het moment is een staatkundige hereniging van de Nederlanden volslagen onmogelijk. De Clercq is weinig aanwezig op de zittingen en kwam ook zelden tussen in de meestal ruziënde Raad. Hij slaagde er wel in zich voor alle strekkingen aanvaardbaar te maken. Dit kon hij o.m. door zijn strijdpoezie die door alle activisten gesmaakt werd. Dat hij populair was, bewijst zijn verkiezing als ondervoorzitter van de Raad.

De Raad roept Vlaanderens onafhankelijkheid uit

Vanaf de Russische novemberrevolutie in 1917 verslapt de Duitse interesse voor een scenario van politieke scheiding van België. Ze belijden nog enkel *platonische* lippen dienst aan het principe. Alle projecten, o.m. de oprichting van het *Nationaal Verweer*, een soort Vlaamse Rijkswacht, werden op de lange baan geschoven. Omdat ze goed wisten dat het activisme onpopulair is bij de bevolking, vragen de Duitsers aan de Raad van Vlaanderen dat deze zich op bredere basis zou laten verkiezen, zodat hij als grondwetgevend lichaam erkend zou kunnen worden. De activisten zagen wel in dat verkiezingen volgens het in België geldend stelsel op een geweldige nederlaag voor het activisme zouden uitlopen. Verschillende stelsels met uitsluitend gunstige kansen voor de beweging werden uitgewerkt. Intussen verklaren René De Clercq, Jan Wannijn en Richard De Cneudt op een meeting in de Alhambraschouwburg op 11 november 1917 de Belgische regering in Le Havre per motie als vervallen.

Hoe dan ook heersten er zware spanningen en een crisissfeer in de Raad van Vlaanderen, die zouden uitbarsten op de avondzitting van 22 december 1917 in de Alhambraschouwburg aan de toenmalige Zennelaan, nu Jacquainlaan in Brussel. Enkele raadsleden waren het gepalaver over onafhankelijkheid beu en wilden daden. Wat de Duitsers niet wilden geven, zouden ze zélf nemen. De zitting waarvan het verslag *60 kwartopagina's in machineschrift* beslaat, begon om 20.30 uur onder voorzitterschap van Pieter Tack. Na aanname van enkele leden gaf Josué de Decker, die een belangrijke rol speelde in de admi-

nistratieve uitvoering van de bestuurlijke scheiding, een lange uiteenzetting over de moeilijkheden in het bestuur en stelde voor dit te vervangen door een Bureau en een Commissie van Gevolmachtigden. Hij illustreerde dit als volgt: *En als wij kwamen tot de verdeling van den arbeid, dan liep het uit op comische toestanden. Aldus werd b.v. onze vriend en collega, dichter R. De Clercq (op 20 november 1917), Regeeringscommissaris of Minister van Spoorwegen, Telegrafien, Posterijen en Zeewezen! Dergelijke rol kunnen wij natuurlijk aan onzen Nationalen Dichter niet opleggen.*

Uiteindelijk groeit er eensgezindheid om onmiddellijk de onafhankelijkheid uit te roepen en een soort voorlopige regering samen te stellen. Er wordt een motie ter stemming gelegd en aangenomen met 53 stemmen en 2 onthoudingen (Dr. Picard en Dr. Spince-maille). Als deze uitslag bekend is, loopt Dr. August Borms naar de tribune en roept uit: *Bravo! Leve Vlaanderen!* Geestdriftig staan al de leden recht en zingen uit volle borst *De Vlaamsche Leeuw* en roepen daarna het oude *Vliegt de Blauwvoet. Storm op zee!* van Albrecht Rodenbach. Dr. Borms voelt nog de behoefte de vergadering toe te spreken en zegt zeer aangedaan: *Vlaamsche vrienden! Het heuglijke oogenblik, dat we nu beleven, het schitterendste oogenblik dat Vlaanderen gekend heeft, moeten wij nu bekronen met een laatste daad. De eendracht, die thans onder ons heerscht, moeten wij bezegelen door het aanstellen van een Bureau van den Raad en eene Kommissie van Gevolmachtigden, die het vertrouwen van ons allen bezitten, en die ik de eer heb u voor te lezen.* Borms leest dan de namen voor van het Bureau van de Raad van Vlaanderen en van de Kommissie van Gevolmachtigden of de ministers van de voorlopige regering. *Dat is de coalitie die ik U voorstel. Die moet heden avond tot stand komen. Ik vraag dat daarover nog een stemming zou gebeuren.* Verslaggever Faingnaert besluit: *Aldus werd besloten en onder de grootste geestdrift eindigde deze zéér bewogen vergadering te 12.35 uur in den nacht van 22 op 23 December 1917.*

In januari en februari 1918 volgen in de verschillende provincies zgn. volksacclamaties of verkiezingen die bijwijlen zeer rumoerig verliepen en waarbij 49.578 stemmen in 153 Vlaamse gemeenten (niet in Deerlijk) werden uitgebracht zowel voor de Raad als voor de Gouwraden. Zo werd De Clercqs jongere zus Rachel verkozen voor de West-Vlaamse Gouwraad. Op 28 maart 1918 zal de verkozen zgn. Tweede Raad van Vlaanderen positief stemmen over het schrappen van de naam *België*.

Wat er van de gebeurtenissen van 22 december 1917 ook moge zijn. Feit is dat de activisten ook wel wisten dat hun streven een gok was. Wat ze wél wilden was een daad! 22 december moest volgens hen op zijn minst een referentiepunt worden voor latere generaties flaminganten. Een laatste felle tussenkomst van De Clercq was op de zitting van de Raad van 18 oktober 1918. Hij zei daar: ... *Wij hadden gehoopt, dat, naast de hoogeschool en de bestuurlijke scheiding, ook een Nationaal Verweer zou zijn tot stand gekomen opdat wij duizenden mannen zouden gehad hebben om onze gedachten en instellingen te verdedigen. Door de schuld van de Duitschers is daar niets van gekomen. Ik had gehoopt: Als het kogels regent, zoo God mij zegent, wil ik er bij zijn¹. Maar als het kogels regent van den eenen kant en niet van den anderen kant kan terugregenen, dan gaat het niet aan. Ik zou willen staan hebben met een geweer, met duizend om ons te verdedigen. Dan zouden wij gezien hebben wat er gebeurde met het leger, als het overkwam; maar in deze omstandigheden onzen kop stuk loopen tegen een muur, dat ware een vergeefsche poging en de vijand zou er over juichen. Daarom zijn wij gedwongen te wijken en te hopen. Wij wijken slechts achteruit als een stormram, om met één haal de reeds gearsten vesting van het Belgicisme stuk te stooten. Wanneer wij terug komen met dien geweldigen slag, dan valt de muur, die ons afsluit van het Vlaamsche volk; dan valt hij in gruis en Vlaanderen zal voor goed vrij zijn.*

Joost Vandommele, ingekorte tekst

De volledige tekst vindt u op onze webstek www.renedeclercq.be in de rubriek *Publicaties* onder de titel *De Clercq en de Raad van Vlaanderen*.

---

¹ Gedicht *De belofte* d.d. 31 maart 1917

Voordracht over Marcel Minnaert

Op 15 december 2011 komt Leo Molenaar ons spreken over Marcel Minnaert, wiens biografie hij schreef in 2003. Minnaert (1893 - 1970) was een leerling van De Clercq en stond met hem in het activisme. Ze leefden als balling in Nederland en zagen mekaar heel geregeld tot De Clercqs dood, want ze frequenteerden dezelfde organisaties. Tijdens WO II werd hij enkele jaren door de Duitsers als gijzelaar vastgehouden. Minnaert was ook een zeer gekend fysicus en astronoom. Een maankrater, enkele planetoiden en de gloednieuwe nationale Nederlandse sterrenwacht in Utrecht zijn naar hem genoemd.

15 december 2011 in o.c. d'lefe in Deerlijk om 20 uur

Leo Molenaar bij een portret van Marcel Minnaert

Voor alle inlichtingen

René De Clercqgenootschap (secretariaat):

Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk
Tel.: 056/72.86.70 e-mail: dhaluin.dekeyser@pandora.be

René De Clercqarchief:

Magda Ver Gucht, Gemeentehuis, Harelbekestraat 27, 8540 Deerlijk
Tel.: 056/69.47.39 (kantooruren) e-mail: archief@deerlijk.be

René De Clerqmuseum:

Openingsuren: elke zondagnamiddag van 6 maart tot 30 oktober van 14.30 tot 18 uur
Rondleidingen: elke dag van het jaar vooraf te reserveren, tel. 056/72.86.70

webstek: www.renedeclercq.be

Op onze webstek vindt u alles over René De Clercq, zijn museum, zijn archief en het René De Clercqgenootschap

---

René De Clercqherdenking op zondag 12 juni

om 19 uur aan zijn grafmonument

Elk jaar, op De Clercqs sterfdag 12 juni (1932) organiseert Ic Dien, in samenwerking met het René De Clercqgenootschap, aan het graf een herdenkingsplechtigheid met voordracht uit De Clercqs werk, een spreekbeurt, samenzang en bloemenhulde. Dit jaar komt Piet Van Eeckhaut, de bekende Gentse advocaat, de gelegenheidstoespraak houden.

Kom en breng een tuil veldbloemen mee!

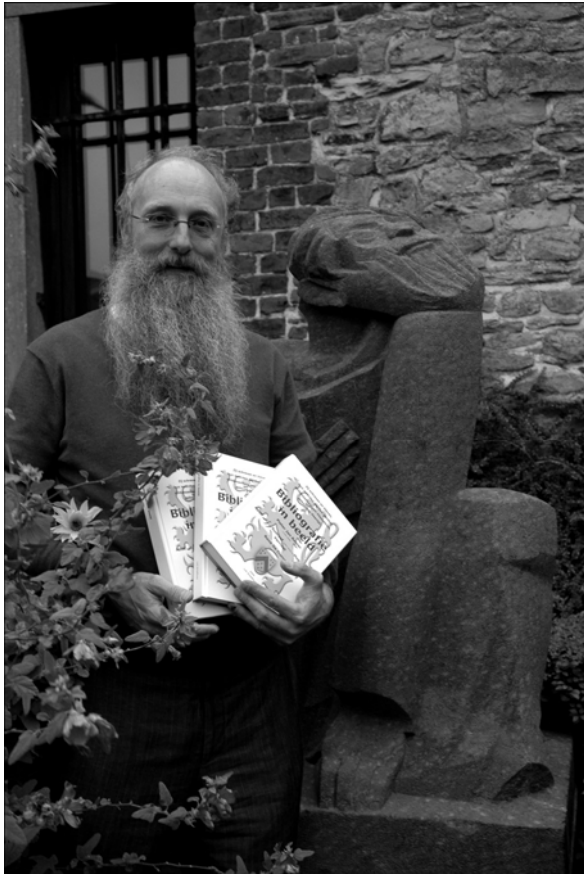
Bibliografie in beeld

Eind 2009 verscheen een uitgebreide bibliografie/catalogoog over de historische boegbeelden van Deerlijk: Pieter Jan Renier (1795-1859), de broeders Adolf, Gustaaf en Hugo (1840-1922) Verriest en natuurlijk René De Clercq. Het werk van 379 blz. is het resultaat van vele jaren verzamelen door Luk Schelfhout. Alleen al het gedeelte over René De Clercq bevat 175 pagina's.

In een eerste gedeelte wordt alle eigen werk van René opgesomd telkens met een afbeelding per uitgegeven dichtbundel en vele wetenswaardigheden: aantal pagina's, afmetingen, uitgever, versieringen, steendrukken, gebeurlijke opdracht, etc. Geen enkele herdruk werd vergeten of overgeslagen. Ook de mooie versieringen van Adri Pieck op de museumexemplaren worden afgebeeld. Hier en daar wordt een gedicht uitgekozen of een gedeelte van een bespreking weergegeven. Ook de romans, bijbelspelen en uitgegeven toespraken van De Clercq worden niet vergeten.

In een tweede deel worden de verklankte gedichten en de eigen muziek op dezelfde wijze weergegeven. Dan volgen de grammofoonplaten en muziekcassettes. Vervolgens de tijdschriften en dagbladen waaraan hijzelf meewerkte, en daarna, deze waarin door anderen (al dan niet in vertaling) over hem werd gepubliceerd. Het eindigt met alle vormen van hulde aan de dichter: (de opening) van het museum, onze nieuwsbrieven, postkaarten, herdenkingen, speciale uitgaven, beelden, plaketten, schilderijen, etc.

Van een dergelijk werk kan men nooit met de hand op het hart beweren dat het volledig is maar zelfs iemand die denkt dat hij/of zij veel over De Clercq weet, zal in deze uitgave nog veel verrassingen vinden. De verzamelaar, bibliothecaris, etc. heeft nu eindelijk een houvast, een betrouwbaar naslagwerk, al was het maar om te beseffen hoeveel werken en uitgaven hij/zij nog mist. Dit boek bewijst hoe onmisbaar gedreven verzamelaars zijn voor de historiografie ondanks de weinige appreciatie die ze soms genieten bij de zgn. professionals.

Een aanrader:

***Zij schreven en bleven,
hun woorden werden klanken,
ambassadeurs van Vlaanderen,
geboren in Deerlijk***

Bibliografie in beeld

Pieter Jan Renier (1795-1859)
Adolf Verriest (1830-1891)
Gustaaf Verriest (1843-1918)
Hugo Verriest (1840-1922)
René De Clercq (1877-1932)

2009 Luk Schelfhout

Te bestellen bij:
Luk Schelfhout, Kerkstraat 159, Deerlijk
telefoon: 0478/96.20.84
e-mail: luk@struislux.be

Karel Van de Woestijne en René De Clercq

Begin november verscheen van de hand van Peter Theunycx een nieuwe biografie over Karel Van de Woestijne (*Karel Van de Woestijne, biografie*, Meulenhoff, Manteau, 540 blz.). Voor ons een welkome aanleiding om in te zoomen op de relatie Van de Woestijne – De Clercq, een relatie die vooral voor De Clercq van belang is geweest. Overigens gaat het er zeker niet om beiden tegenover mekaar te stellen, daarom zijn ze trouwens té verschillend. Een veel uitgebreider tekst met de volledige teksten van Van de Woestijne over De Clercq vind je op onze webstek.

Opmerkelijke verschillen tussen Karel en René

Eén ding is zeker: als je naar aanleiding van de biografie sommige pareltjes van Karel (her)leest, smelt je. Ons lijkt het dat men, dikwijls nogal geforceerd, Karel wegens zijn grote rol in de literatuurvernieuwing par force tracht aan de Gentse arbeidersbeweging te koppelen. Volgens sommigen zou hij *uit een arbeidersbroek komen*. Niets is minder waar: Van de Woestijne kwam uit de lagere burgerij. Zijn moeder was in Parijs opgevoed. De *letterlijke* moedertaal van Karel was het Frans, iets wat door latere tegenstanders van Karel als bewijs wordt aangevoerd voor zijn eerder lauwe Vlaamse houding en zijn artistieke neiging tot het Latijnse. Aan de andere kant was Pol Anri, een liberaal flamingant, secretaris van Het Taalverbond, huisleraar bij de Van de Woestijnes. De sociale status van De Clercq was echter veel lager en volkser. René was dóór en dóór Vlaams geboren en getogen. De contemporaine arbeidersbeweging apprecieerde trouwens veel meer De Clercq, al was het maar door zijn onmiddellijke bruikbaarheid. Je merkt ook hun verschillende aard in het kiezen van een huwelijkspartner: Karel kiest voor een zo goed als *Franstalige burgerjuffer*¹, René gaat voor een *Vlaamse buitenschoonheid*.

Ideologisch evolueren Karel en René bijna omgekeerd evenredig: Karel komt na een kortstondige flirt met het anarchisme terecht bij het katholicisme, terwijl De Clercq precies omgekeerd evolueerde. In 1918 doet Karels zoon Paul zijn plechtige communie, in 1915 wordt Renés jongste dochter, Marva, zelfs niet meer gedoopt, dit zegt genoeg. Het moge duidelijk zijn dat Karel als adolescent mijlen verder stond dan de vijf maanden oudere René. Ongetwijfeld hebben de opene, polemische, libertaire, militante Gentse sfeer en een atheneumopleiding en de Vlaamsgezinde scholierenkring *Heremans Zonen* hier een belangrijke rol gespeeld. Het is de link met het milieu van Vlaamsgezinde liberalen rond Paul Fredericq die Karel doet kiezen voor het Nederlands als schrijftaal, geen evidentie in die tijd. In zijn scholierentijd komt Karel reeds in contact met de literaire grootheden van toen. Zo mag hij als 18-jarige Guido Gezelles eretekens op diens soutane spelden tijdens een plechtigheid in de Vlaamse Academie. Hij leest ook de Hollandse Tachtigers en kent de internationale artistieke scène. Heel zijn leven zal hijzelf literaire tijdschriften oprichten of eraan mee werken. Als vroegrijpe jongeling publiceert hij al in 1896 in het baanbrekende *Van Nu en Straks*, iets wat hem door zijn leraars niet in dank wordt afgenomen. Hoewel het aan zijn zwakke gezondheid en een gebrek aan studieuwag, zal Karel steeds beweren dat het zijn anarchistische rebelsheid uit die dagen was waardoor hij nooit een middelbaar diploma behaalde.

René en Karel, twee Gezellebewonderaars

Terwijl Karel zich voorbereidde voor een examen voor de centrale examencommissie, schrijft hij zich in als vrije leerling in de Germaanse op het ogenblik dat De Clercq daar ook zijn eerste jaar doet na een mislukt jaar in de wetenschappen. Het is nu de belegen Karel die René inwijdt in de literaire wereld en die hem zelfs Gezelle goed leert kennen. Het is duidelijk dat René Karel nodig had en niet omgekeerd. Van de Woestijne schrijft hierover: *Wij gingen hem (=Gezelle) wat beter lezen, en De Clercq voelde eindelijk zichzelf, ààn zich-zelf, ontbotten. Hij ging bloeien naar den eigen West-Vlaamschen aard. Nu*

---

¹ Mariette van Hende spreekt blijkbaar zeer slecht Nederlands. Tijdens het eten van een lekkere kip formuleert ze haar appreciatie met de hilarische letterlijke vertaling: *Ik heb het kicken zeer lief*.

is De Clercq vertrokken in het spoor van Gezelle. Van de Woestijne getuigt: *Maar die ontbolsterende epigoon kwam tevens bijna elken dag te laat op de les; telkens had hij de trein gemist die hem uit Deerlijk aanvoerde; de reden van dat treinmissen maakte hij natuurlijk aan de professors niet wijs maar ik wist wat er van was: De Clercq had te lang den opstijgenden leeuwerik beluisterd, of de puidkoppen in de slooten nagestaard, of door 't geurend hooi geslenterd.* De twee Gezellebewonderaars zijn op 1 december 1899 samen aanwezig op de begrafenis van Hem dien ze in vrome oprechtheid en met de warme liefde hun Heer en Meester noemden want meer dan wie hadden die twee twintigjarige dichters onder den slag geleden aldus nog Karel. Volgens hem is het ook om zijne dankbaarheid (te) bewijzen dat De Clercq het idee opvat zijne doctorsthesis (*Guido Gezelles dichtwerk, eenige esthetische beschouwingen*) te wijden aan het werk van hem die meer dan wie en als allereerste een meester was geweest.

Beiden schudden als het ware gedichtjes uit hun mouw

Het is door Van de Woestijne dat De Clercq een klaarder inzicht krijgt in de eigen dichterlijke aard: Karel zal hem o.m. stimuleren aan elke ambacht een gedicht te wijden. Van de Woestijne herinnert zich dit als volgt: *Nochtans, en dat viel me al dadelijk op: die echte Vlaamsche boer, uit de streek van Verriest, vermeide zich liefst in 't uitwateren van Hélène Swarthgevoeletjes, vervat in keurige salon-sonnetten ... ik deed hem eens de opmerking. Zij scheen hem te treffen. Weinigen tijd nadien kwam hij voor den dag met nog aarzelende, maar heel frissche natuurpoëzie; en weldra waren het prachtige ambachtsliederen ... en 't is één van mijn grootste vreugden mede te hebben geholpen dien volksdichter in René De Clercq wakker te schudden².*

Terwijl de vooroorlogse De Clercq een vaste betrekking als leraar heeft³, kampt Van de Woestijne steeds met financiële problemen. Een belangrijke reddingsboei wordt hem echter toegeworpen door Emmanuel De Bom. Vanaf eind 1906 wordt Karel Brussels correspondent voor de *Nieuwe Rotterdamsche Courant (NRC)*. Hij moet nu voor een Nederlands publiek Belgische toestanden uitleggen. Zijn stukken zijn overigens nog steeds een belangrijke historische bron.

In het literaire tijdschrift *Vlaanderen* dat in Nederland bij Van Dishoeck verschijnt, schrijft Karel zeer positief over René, wiens ware talent eigenlijk zijn ontdekking geweest is. Uit interviews die rond 1908-1909 met beide dichters worden afgenomen, blijkt dat ze één ding gemeen hebben nl. dat ze allebei zeer gemakkelijk dichten. Karel zegt hierover: *Laatst heb ik op eenen avond negentien bladzijden verzen geschreven, tot drie uur 's nachts ... ik kon niet uitscheiden ... nauwelijks had ik een gedicht klaar of een nieuwe vloed van beelden stroomde aan, nieuwe reeksen van rythmussen gonsden ... daarna ben ik natuurlijk twee dagen ziek geweest, door de inspanning. Zoo gaat het geregeld met me.* De Clercq verwoordt het als volgt: *Mijn verzen zijn als vlinders die om me heen vliegen en ik behoef ze slechts te vangen en nog: Mijn werkwijze? Ik werk heel makkelijk als ik werken kan. Nooit thuis: ik maak alles gaande; misschien is daardoor alles bij mij zoo sterk gerhythmeerd ... Als een stroof af is, of heel 't vers, schrijf ik het op ... Soms staat het er zoo ineens, zonder verandering; soms draai en herdraai ik in mijn hoofd, stappend en halffluid sprekend, en zoo ciseleer ik ook, maar nooit op papier.*

WO I, het definitieve scheiden van de wegen

Als in 1909 Renés vrouw Marie sterft, commentarieert Karel: *Voor iemand die het leven botviert, zonder achterdocht noch kommer, gelijk de krachtige en blijde René De Clercq dat placht te doen, moet zulk ongeluk vreeslijker zijn geweest dan voor ieder ander, die geleefd heeft uit eigen neigingen in zorg en in pijn. Die nieuwe toestand in zijn bestaan, moet hem verbijstering hebben gegeven.* Opmerkelijk is dat Karel over René schrijft: *mijn oud-bevriend landgenoot.* Is hier al sprake van een geestelijke verwijdering tussen

² Van de Woestijne zal hier heel zijn leven trots op zijn. De Clercq noemt in een interview met Greshoff in 1908 Karel zijn studiemakker, die, ofschoon jonger, zich vroeger ontwikkelde en klaarder zag. *Sevens wakte dan weer zijn geestdrift op en deed hem werken (sic).*

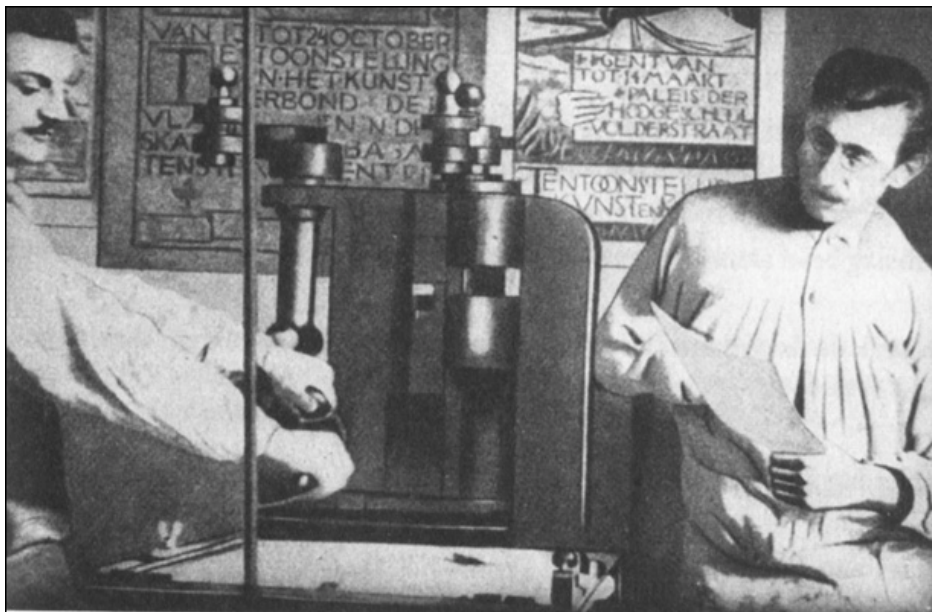
³ Volgens professor neerlandistiek Yves T' Sjoen heeft Van de Woestijne meegeholpen aan de benoeming van De Clercq aan het Gentse atheneum op 1 januari 1906.

beiden? Voor de staatsprijs der letteren van 1911 beschouwt Van de Woestijne De Clercq als zijn enige rivaal. Uiteindelijk gaat de prijs voor de tweede maal naar Streuvels. Het is duidelijk dat de homogeen katholieke regering liever zuiver katholieke laureaten heeft wat het tijdschrift *De Boomgaard* een literaire rel doet uitlokken met bitsige beschuldigingen tegen katholieke juryleden.

Naar het einde van de oorlog toe en zeker na 11 november 1918 wordt Van de Woestijne toon tegen de activisten in *NRC* bitsig. Meer nog, de activistenjacht stelt hem in staat om bliksemsnel carrière te maken. Karel kan meteen vertaler worden in de Senaat. Op 20 april 1919 wordt hij *chef de division* op het ministerie van Kunsten en Wetenschappen onder minister Jules Destrée, waar hij de Vlaamse letteren onder zijn bevoegdheid krijgt. Zijn loon verviervoudigt. In 1920 wordt hij benoemd tot Vlaams leraar van de kroonprins, de latere koning Leopold III. Op 18 juni 1919 wordt Karel verkozen als briefwisselend lid van de Koninklijke Vlaamse Academie, waar de proactivisten werden weggezuiverd. Een maand later is hij werkend lid. Karel heeft echt mazzel als Professor Fredericq⁴ op 31 maart 1920 overlijdt en diens leerstoel vrij komt. Minister Destrée houdt kost wat kost vast aan een tweetalig scenario voor de Gentse universiteit. Daardoor vervalt de logische kandidatuur van de als té flamingant beschouwde Vermeylen. Hij benoemt dus maar zijn kabinetschef Karel Van de Woestijne, die niet over de nodige diploma's maar wel over de kennis beschikte. Van de Woestijne was dé ideale compromisfiguur: aanvaardbaar voor de franskiljons en min of meer ook voor de Vlaamse Beweging. Karel had in het hele getouwtrek een fikse wedde kunnen bedingen en gaf amper vijf uur les, op woensdag. Zijn collega's aan de letterenfaculteit waren dus jaloers op hem, omdat hij het minst les gaf en toch het mooiste loon had. Intussen was de relatie met mensen als De Clercq al lang verleden tijd. De keuzes tijdens de voorbije Wereldoorlog hadden gezorgd voor twee (mentaal) gescheiden kampen die nooit meer iets met mekaar wilden te maken hebben.

Joost Vandommele, ingekorte tekst

De volledige tekst vindt u op onze webstek www.renedeclercq.be in de rubriek *Publicaties* onder de titel *Karel Van de Woestijne en René De Clercq*.

Julius De Praetere en Karel Van de Woestijne ca 1898. Op de Stanhopehandpers van Julius werd in het voorjaar 1902 in Sint-Martens-Latem 'Natuur', één van de beste vroege bundels van De Clercq, gedrukt. Door de 'willoosheid' van kunstdrukker en fantast Julius De Praetere kende deze bundel bijna geen verspreiding.

⁴ Professor Fredericq werd na terugkomst uit gevangenschap in Duitsland als oudste decaan tot rector gekozen van de Gentse universiteit (op 19.04.1919 zal hij ontslag nemen). Op 23 maart 1920 krijgt hij een hartaanval en overlijdt op 31 maart.

DORSERSLIED.

Vlegels op, en vlugge,
Plof!
Kromt uw nek en rugge,
Plof!
Niets voor 't huis en al voor 't hof!
Vlegelt dol en dof.

Beukt de vlakke vloeren,
Plof!
Maakt ze rijk, de boeren,
Plof!
Niets voor 't huis en al voor 't hof!
Vlegelt dol en dof.

Vult de diepe zakken,
Plof!
O, de boer zal bakken,
Plof!
Niets voor 't huis en al voor 't hof!
Vlegelt dol en dof.

Geld en drank en eten,
Plof!
Alles nauw gemeten,
Plof!
Niets voor 't huis en al voor 't hof!
Vlegelt dol en dof.

Kaf dat kunt ge krijgen,
Plof!
Om d'r op neer te zijgen,
Plof!
Niets voor 't huis en al voor 't hof!
Vlegelt dol en dof.

Vlegels op en vlugge,
Plof!
Kromt uw nek en rugge,
Plof!
Niets voor 't huis en al voor 't hof!
Vlegelt dol en dof.

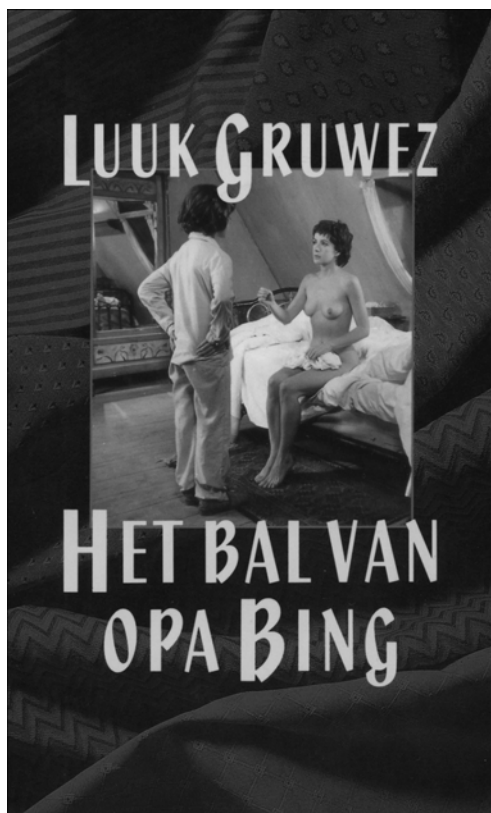
Liederen voor 't Volk, 1903 Beelden uit de film: DECLERCQ VAN DEERLIJK

In de voetstappen van Luuk Gruwez

Gruwez is misschien wel de interessantste en rijpste Vlaamse dichter van het ogenblik. Hij is in de Vlaamse poëzie de prins van de zwarte romantiek. (Knack 4.11.2010)

Luuk Gruwez is geboren in Kortrijk op 9 augustus 1953, groeit op in Deerlijk en woont sedert 1976 in Hasselt. Als kind droomt hij ervan om dichter te worden. *Ik was negen. Ik heb ze nog die opstelletjes waarmee het begonnen is (In het land van de Wangen blz 36).* Hij volgt het middelbaar onderwijs in Kortrijk en Germaanse filologie aan de Kulak van Kortrijk. Hij wordt licentiaat in de Germaanse talen aan de K. U. Leuven. Hij publiceert zijn eerste dichtbundel *Stofzuigergedichten* in 1976 en op 20-jarige leeftijd wordt hij leraar in Hasselt. Zijn tweede bundel *Ach wat geliefkoos om een mild verdriet* verschijnt in 1977. Deze gedichten oogsten veel positieve kritiek in de pers. Hij wordt eveneens bekroond op poëziewedstrijden in Eindhoven en Brugge. Met een onuitgegeven bundel, *Een huis om dakloos te zijn*, wint hij in 1980 de Guido Gezelleprijs. Hij loopt nu volop in de kijker als veelbelovende dichter. Dan volgen met de regelmaat van een klok heel wat dichtbundels. In 1994 schrijft hij *Het bal van opa Bing*. In dat boek laat hij een stoet figuren voorbij trekken: zijn jeugdliefde Amanda, zijn ouders, zijn grote idolen Rik van Looy en Hugo Claus, een paar gekke tantes en vooral de babbelzieke opa Bing, die zijn opa Urbain langs vaderskant blijkt te zijn. Hij zet verder stappen in het proza met *In het land van de wangen*. De bijtitel *privé-domein* verklapt dat het een autobiografie is. In 2002 verschijnt *De maand van Marie - vier vrouwenvertellingen* en in 2004 *Een stenen moeder*. Daarna, tot op heden (in 2010 verschijnt *Garderobe*), komen er nog veel dichtbundels en bevestigen de media dat Luuk Gruwez een van onze belangrijkste dichters is.

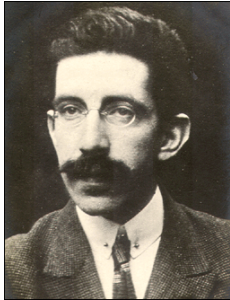
Vanaf half april organiseren wij een wandeling in Deerlijk. We starten aan Luuks ouderlijk huis, gaan binnen in het huis van zijn grootouders opa Knor en oma Liesje, zien de kleuter- en jongensschool en horen zijn Mezenestje enz. De wandeling wordt geïllustreerd met citaten uit zijn werk: over Deerlijk, de fabeldichter Pieter Jan Renier (1795-1859) en de levenswekker Hugo Verriest (1840-1922). We bezoeken het geboortehuis van René De Clercq (1877-1932). Luuk Gruwez schrijft in zijn boek *Het land van de wangen: Ik mag dan al in Kortrijk geboren zijn, ik ben van Deerlijk. Ik ben van de Hoogstraat, waar ik het aanzienlijkste deel van mijn jeugd gewoond heb, en ik ben van de Beverenstraat, waar ik tot en met vandaag mijn grootouders weet te vinden. Ik ben van de Sint-Columbakerk. Ik ben van de Gemeentelijke Jongensschool en het knapenkoor Het Mezenestje. Er zijn schrijvers in dit dorp geboren: René De Clercq, Hugo Verriest en Pieter Jan Renier.*

De wandeling is 3 km lang en duurt 100 min. Alle inlichtingen en voorwaarden bij Jan en Mieke Dhaluin-Dekeyser, tel. 056/72.86.70 of e-mail dhaluin.dekeyser@telenet.be

René De Clercq in 1911

In 1911 kruipt De Clercq terug uit het dal na de dood van zijn eerste vrouw Marie. Met Alice en de kinderen woont hij nu op het scheiden van Destelbergen en Sint-Amandsberg vlakbij de Schelde. Zij krijgen een eerste kind, Joannes op 15 april 1911. Het overlijdt reeds op 25 augustus. In 1911 verschijnt zijn bundel *Uit de Diepten*, waarover wij vorig jaar berichtten en een tweede vermeerderde druk van *Gedichten*. Hierin zijn slechts 10 gedichten toegevoegd aan de uitgave van 1907; het is duidelijk dat de periode van het dichten van lustige, volkse liederen voorbij is.

Toestanden op het Gentse atheneum ten tijde van René De Clercq

Op het Gentse atheneum was intussen één en ander aan het broeien. Marcel Minnaert, een ongelofelijk intelligente leerling, die heel zijn leven het pad zou kruisen van zijn oud-leraar René De Clercq, was de spilfiguur. Marcel Minnaert (Brugge 12.02.1893 - Utrecht 26.10.1970) studeerde al af op het atheneum in 1910 op 17-jarige leeftijd. In 1908-1909 had hij gemiddeld een 9 voor alle vakken terwijl hij op het conservatorium een eerste prijs voor *solfège* (notenleer) behaalde. In juli 1909 mocht hij meedoen aan het nationaal examen (voor de slimste scholier van België). Hij was geselecteerd voor 6 vakken: Nederlands, Frans, Grieks, Latijn, fysica, aardrijkskunde en geschiedenis. Hij werd de slimste van het land met eerste prijzen in fysica en Nederlands, tweede voor Grieks, aardrijkskunde en geschiedenis en de derde voor Latijn. Hij werd bejubeld door professoren en in de dagbladen. Op de plechtige prijsuitreiking aan de Gentse Universiteit kreeg hij boeken ter waarde van 180 frank. In de zomer 1910 verliet hij het atheneum met het beste rapport daar ooit behaald. Na zijn afstuderen aan het atheneum kon hij als universiteitsstudent vanuit de luwte de scholierenbeweging sturen.

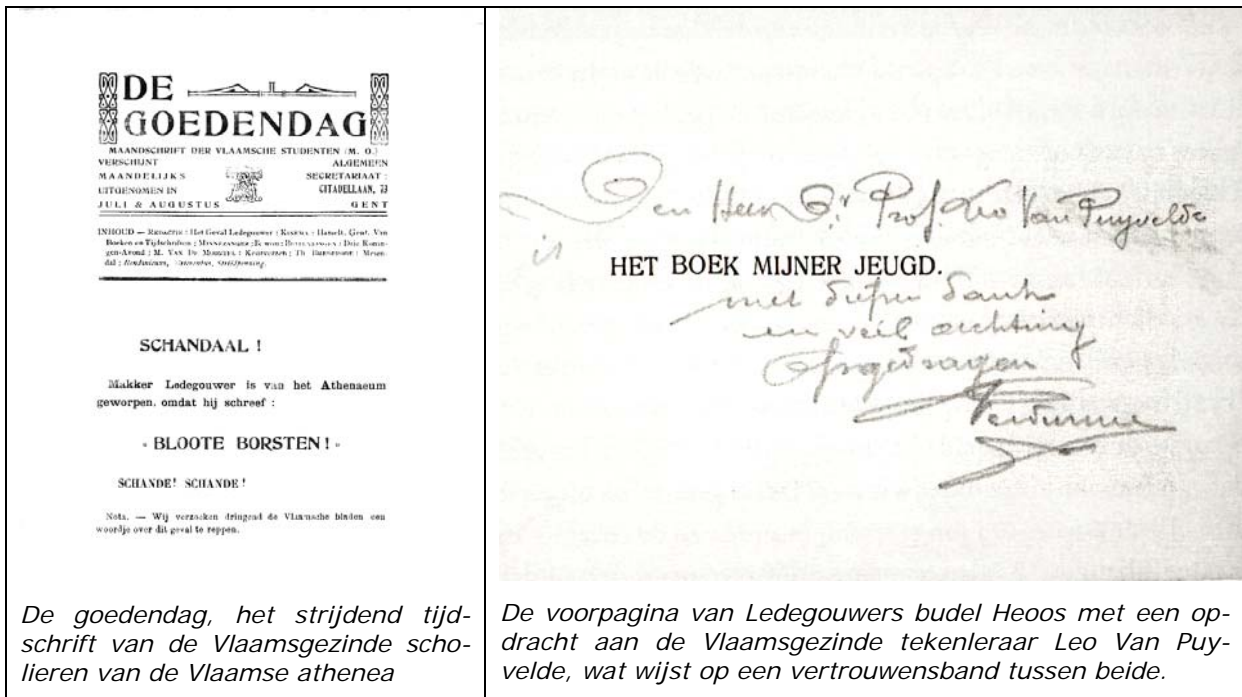
Michel Van Vlaenderen (Gent 7.11.1894 - Baarle 24.06.1965) had in 1911 in het scholierenblad *De Goedendag* een *grievenschroniek* gestart. Zijn aanklachten tegen de Franse teksten op presentiebriefjes en schoolgeldverklaringen kwamen hem bijna op verwijdering van het Gentse atheneum te staan. De gematigd Vlaamsgezinde minister Pouillet van Kunsten en Wetenschappen had met Van Vlaenderen een onderhoud over deze kwestie, stelde de leerling in het gelijk en drong aan op Nederlandse teksten voor alle circulaires van de Vlaamse athenea. De scholieren begonnen *De Goedendag* vanaf nu te zien als een instrument waarmee ze hun recht konden afdwingen. Van Vlaenderen en Evarist Verdurme (1.09.1895 – 15.01.1914), alias Ledegouwer, waren de boegbeelden op het atheneum zelf. Volgens Van Vlaenderen schreef Verdurme *De Goedendag* soms helemaal alleen vol, hij was dé jonge cultdichter van het moment. Op 15 november 1912 verscheen dan Verdurmes dichtbundel *Heeos, het boek mijner jeugd* onder het pseudoniem Ledegouwer. Prompt had tekenleraar en kunsthistoricus Leo Van Puyvelde, die nochtans het vertrouwen van de leerling genoot, zich tot de prefect gewend met de klacht dat in een gedicht van een leerling over *blote borsten* werd gerept. Nog dezelfde dag stuurde de prefect Verdurme van school. De redactie blokletterde: *Ledegouwer is van het Atheneum geworpen, omdat hij schreef: blote borsten! Schande! Schande!* Minnaert verketterde de franskiljonse aanklagers en riep de jongeren op Ledegouwers bundel te kopen. Het was duidelijk dat hij de zaak wou doen escaleren. De mentale breuk met een nieuwe, straffere generatie flaminganten, die zich door de Eerste Wereldoorlog zou voltrekken, kondigde zich hier al aan¹.

---

¹ Minnaert schreef ondermeer over de gematigde Vlaamsgezinde leerkrachten zoals Van Puyvelde: *Hun tegenwerken doet ons lachen! Wat kunnen zij, kleingeestige kruipers, aan De Goedendag schaden, Goedendag, het blad van het licht? Wist gij hoe ik u beklag, o zogezegde flaminganten, die ter wille van een plaatske als leraar, prof of lid van 'n academie, de politieke zolen likt? O, wist gij hoe ik u beklag, die ter wille uwer parvenuspolitiek ons echte flaminganten tegenwerken wilt. Wij vrezen u niet!*

De historische oprichter van het ANV, Hippoliet Meert, bracht in 1911 de 18-jarige Minnaert in het plaatselijk ANV-bestuur in de hoop de daadkracht van de vereniging te stimuleren. Namens het ANV organiseerde Marcel alvast in 1911 het derde *Groot-Nederlandsche Studentencongres* in Gent. Daar kwam ook voor de eerste maal de latere Groot-Nederlandse geschiedschrijver Pieter Geyl opdagen. Het was een kennismaking schreef Geyl achteraf: *Ik werd diep getroffen door de morele ernst die mij daar tegemoet kwam. Ik voelde dat dit niet maar een manifestatie van nationalisme was, maar dat deze jonge mensen zich bewust waren van een grote maatschappelijke taak die zij alleen vervullen konden als de abnormale taalverhoudingen in hun land werden rechtgezet.* Hier en dan is Pieter Geyl flamingant geworden!

De goedendag, het strijdend tijdschrift van de Vlaamsgezinde scholieren van de Vlaamse athenea

De voorpagina van Ledegouwers budel Heos met een opdracht aan de Vlaamsgezinde tekenleraar Leo Van Puyvelde, wat wijst op een vertrouwensband tussen beide.

De drie hanen kraaien verder en leggen een ei ...

De aktie van Van Cauwelaert², Franck en Huysmans, alias *de drie kraaiende hanen*, gaat in 1911 gewoon verder. In Gent worden verscheidene meetings gehouden. Een petitie voor de vervlaamsing van de universiteit van Alfons Sevens levert zo maar eventjes 129.000 handtekeningen op. Op 19 februari 1911 wordt een volksvergadering gehouden in de Gentse Nouveau Cirque. Van de Woestijne doet verslag in de *NRC*: *op het podium staan wel 60 verenigingsvlaggen neergeplant en zitten o.m. professor Vercoullie, professor Fredericq, De Clercq collega Van Puyvelde en René De Clercq zelf. In de zaal zitten Virginie Loveling, waarnemend burgemeester Alfons Siffer (deze was wd. burgemeester in 1909-1910, JV) en*

² Van Cauwelaert, die in 1910 tot katholiek volksvertegenwoordiger was gekozen, was de hoop voor vele flaminganten, ook voor De Clercq. Hij probeerde voor de Vlaamse eisen de zgn. Vlaamse meerderheidsstrategie uit. De Vlaamse vertegenwoordigers moesten hun numerieke meerderheid gebruiken. In de volgende jaren werd die strategie getorpedeerd bvb. in de nieuwe school- en legerwetten waarin men de klerikale-antiklerikale tegenstelling liet primeren op het communautaire wat dan weer tot een felle ontgoocheling en antipolitieke oprispingen leidde bij de Vlaamsgezinde achterban. Weer een felle mentale barst die later het activisme mede zou mogelijk maken.

Anseele. Er worden strijdlieden gezongen. Plots springt Sevens op het podium om te melden dat er stinkbommen gegooid zijn. In een loge zitten enkele franskiljonse jongeren die à bas l' université flamande scanderen.

Op 24 maart 1911 hadden Franck en Van Cauwelaert een wetsvoorstel neergelegd dat trapsgewijze vernederlandsing voorzag vanaf 1916-1917. In mei 1911 wordt een katholiek tegenvoorstel neergelegd door o.m. Arthur Verhaegen, Charles Woeste en oud-premier August Beernaert, waar men op basis van *de grondwettelijke vrijheden* en tegen het territorialiteitsprincipe in, een zgn. nationale oplossing naar voren schuift die het behoud van de Franstalige universiteit te Gent voorstaat met ontdubbelde leergangen *waar nodig*. De Rijksuniversiteit Luik zou in dit voorstel ook enkele ontdubbelde leergangen krijgen. Dit ontwerp verzeilt op een dood spoor nl. de zgn. *middenkommissie* van het parlement.

Op 16 juli 1911 van hetzelfde jaar gaat in de Gentse KNS (de *drie kraaiende hanen* spreken op het Sint-Baafsplein en in de Handelsbeurs, waar Huysmans een *fel nationalistische rede* uitspreekt), Vlaanderens Kunstdag door. René De Clercq spreekt er het Gentse stadsbestuur toe: *een zegen blijkt en blijft het voor Vlaanderens behoud en zijn duurzame levenskracht bij uitstek is (sic) geweest Dietsch, volksch ... ik bedoel vaderlandslievend en democratisch. Waar deze eigenschappen ontbraken, vervielen én kunst én taal én land.* Vlaanderens Kunstdag was goed voorbereid met liederavonden in de wijken op maandag. Volgens Van de Woestijne in *NRC* waren er 100.000 deelnemers en Fredericq noteert in zijn dagboek: *Kunstdag te Gent voor de Hoogeschool kolossaal.* Het is duidelijk dat de Vlaamse Beweging op dat moment een uniek hoogtepunt beleeft, dankzij een merkwaardige eenheid die schril afsteekt met de diepe verscheuring die spoedig zal volgen.

De Witte Kaproen van Sevens en De Clercq

Op 15 januari 1911 richt *De Witte Kaproen* van Sevens en De Clercq een brief aan Zijne Majesteit Albert I waarin het *in eerbiedige openhartigheid volledige gelijkheid tusschen Vlaming en Waal voor Bestuur, Gerecht en Leger vraagt plus natuurlijk de vervlaamsing van de universiteit, omdat zij niet anders willen dan meewerken aan den bloei van ons gemeenschappelijk vaderland.* In hetzelfde nummer staat ook *Ondervinding*, waarin De Clercq een naamloze commentator van *Het Volk* terechtwijst, die Van Cauwelaert tot voorzichtigheid aanmaant in zijn optreden samen met Huysmans en Franck. De Clercq verdedigt Van Cauwelaert en neemt stelling voor één Vlaams front: *Katholiek, liberaal, demokraat, socialist, zooveel gij wilt en zoo goed gij 't meent. Doch, Vlamingen, Vlaming vooral!*

Intussen heeft Sevens in het nummer van augustus 1911 afgerekend met professor Fredericq³: *die het principe der tweetaligheid verdedigt waarvan geen enkele overtuigde Vlaming horen wil.* Paul Fredericq is de verpersoonlijking van de oude Vlaamsgezinde. Eerst politiek (bedoeld wordt *de eigen politieke partij*) en dan Vlaamsgezindheid. Fredericq ventileert zijn standpunt als besluit van zijn *Schets ener Vlaamsche Beweging* in 1909 door te stellen dat *de Vlamingen de meerderheid zijn en dat het van henzelf afhangt of ze als burgers van tweede klasse dienst doen in het gemeenschappelijk vaderland van Vlamingen en Walen. Het hoofdprobleem blijft echter de leidende standen: zullen zij op hun beurt vervlaamsen en de mindere man meeslepen?* Volgens Leo Picard had *De Witte Kaproen* echter grote invloed op *pre-nationalistische flaminganten, vooral de katholieke jeugd.*

Het optreden van de eenzijdige (= radicale) Bolland

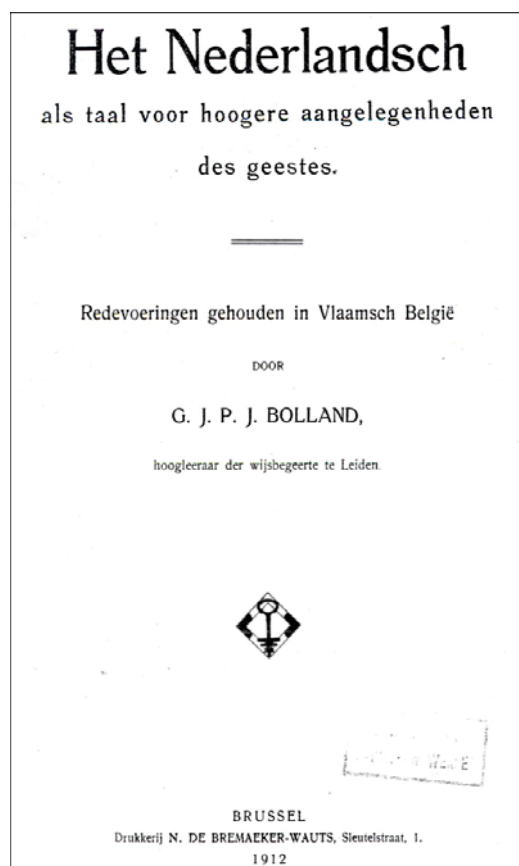
In zijn toespraak op 21 december 1910⁴ in de aula van de Gentse universiteit hield de Leidse hoogleraar en neo-hegeliaan Gerardus Bolland de Gentse flaminganten een spie-

---

³ Fredericq had in 1911 nog *Le mouvement flamand en Belgique. Ses raisons d'être* (2 dln.) gepubliceerd om begrip te kweken bij de Franstaligen voor een tweetalig Vlaanderen. Bij de Franstaligen had hij overigens de bijnaam *le mouvement flamand*.

⁴ De Clercq hoort hem ofwel op 21 dec. 1910 of op 15 jan. 1911 in de aula van de universiteit.

gel voor. Onder de titel *Het Nederlandsch als taal voor hogere aangelegenheden des geestes*⁵. Volgens de flamboyante Bolland hadden de Vlamingen behoefte aan wat meer lef: *Gij behoeft wat meer gal in het lijf, broeders!* Zelfkennis (zijn leidmotief was de aloude Griekse spreuk *Ken U zelf*) met als gevolg zelfrespect was volgens hem dé sleutel om de vernederlandsing van de Gentse universiteit te bekomen en bij extensie om de hele Vlaamse kwestie aan te pakken. Provocerend stelde hij dat niemand de flaminganten en de Vlamingen als dusdanig er kon toe dwingen de verfransing te aanvaarden. Zij moesten simpelweg zelf het recht in eigen handen nemen waar hun dat onthouden werd. *Gij zijt een verzonken volk zolang ge het Frans duldt aan de universiteit van Gent* klonk het.

Bolland maakte zeer veel indruk op het jonge flamingantische volkje van toen en schold op de franskiljons: *die vriendelijk hondse nalopers van de Vreemde deerne de plumpe bastaards de taalkundige muilezels* en geselde zijn publiek zoals alleen een Hollandse predikant dat kan. De taal van de Franstaligen noemt hij *Koeter-Waals, Bar-goens, dat thuishoort in de opera en de roddelbladen, niet in de wetenschap en de filosofie*. De reacties op Bolland's toespraak waren gemengd: een meerderheid overdonderend enthousiast maar ook teleurstelling o.m. bij Fredericq, die in zijn dagboek aantekende: *Ongehoord schandaal*. Hij ging *verpletterd* weg in gezelschap van De Clercq's collega-leraars Van Hauwaert en Fris. Het hoeft geen betoog dat Bolland's optreden nog een ferme barst veroorzaakte in het flamingantische kamp. In *De Witte Kaproen* schrijft De Clercq een bijdrage *Aan Bolland*. Hij spreekt van de *grootsche, geweldige, hooghartige, breede* Bolland, iemand die op een fanatieke manier verwoordt wat De Clercq al lang denkt. Tien jaar later verdedigt René De Clercq Bolland's radicalisme en beroept zich op hem: *In den strijd wou ik eenzijdig zijn als Bolland, de eenzijdigsten maar ook den sterksten man, dien ik in mijn leven heb ontmoet*.

Joost Vandommele, ingekorte tekst

De volledige tekst vindt u op onze webstek www.renedeclercq.be in de rubriek *Publicaties* onder de titel *René De Clercq in 1911*.

Aan onze steunende lezers

Hartelijk dank voor uw steun!

Wie een bewijs van storting wil, bekomt het op eenvoudige aanvraag:
dhaluin.dekeyser@pandora.be

Wie via e-mail op de hoogte wenst te blijven van onze activiteiten,
 gelieve uw e-mailadres door te sturen naar:
archieff@deerlijk.be

⁵ Lucien Brulez, die Bolland had uitgenodigd, publiceert deze tekst (39 blz.) in 1912. Bolland sprak ook voor stampvolle zalen in Antwerpen, Mechelen, Brussel en Brugge.

Het rijke archief Antoon Jacob, eindelijk terecht

Antoon Jacob (Boom 8.03.1889 - Antwerpen, 23.02.1947) was bijna 12 jaar jonger dan René De Clercq. In 1907 kwam hij in Gent Germaanse studeren, zoals De Clercq bijna 10 jaar te voren. Na zijn studie was Jacob een tijdlang werkzaam in de Gentse universiteitsbibliotheek (1912-1913), kreeg nadien een tijdelijke aanstelling aan de Rijksmiddelbare school te Pâturages en ten slotte aan het Gentse atheneum (1913-1914) waar hij een directe collega werd van René De Clercq. Beiden waren gediplomeerde germanisten met dien verstande dat de bevlogen poëet De Clercq de wetenschappelijke filologie maar *muggenzifterij* vond, terwijl Jacob precies een échte man van de wetenschap, een purist was.

Een verloren gewaand archief is terecht

In de loop van januari 2010 werd ik door een medewerker van het ADVN¹ opgebeld dat het archief van dr. Antoon Jacob bij hen beland was en intussen geïnventariseerd is. Voor elke studie over René De Clercq was dit verloren gewaand archief *the missing link*. Jacob, die van socialistisch flamingant naar het nationaal socialisme was geëvolueerd, was zelfs lid van de zgn. Vlaamse Landsleiding geworden, die in 1945 vanuit Duitsland nog hoopte op de *bevrijding* van Vlaanderen. In de gevangenis aan de Antwerpse Begijnenstraat, waar hij op zijn proces wachtte, werd hij ziek. Zijn vroegere activistische vriend, Herman Vos, op dat moment minister van Onderwijs in de regering Huysmans, kon ervoor zorgen dat Jacob, na ruggespraak met de premier, naar het Sint-Elisabethziekenhuis in Antwerpen mocht, waar hij op 23 februari 1947 overleed. Wat er met zijn rijke archief was gebeurd, wist niemand. Blijkbaar was het op een zolder van een familielid beland, dat na zo vele jaren de juiste beslissing nam om het bij ADVN te deponeren. Door ons werd het enorme archief nog maar vrij oppervlakkig onderzocht. Meerdere jaren zullen nodig zijn om de schat aan informatie die Jacob over De Clercq verzamelde volledig te verwerken.

Een biografie over De Clercq

Kort na het overlijden van zijn vriend René De Clercq in 1932, vroeg de *Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* te Leiden aan Jacob om een *levensbericht* of een biografische bijdrage te leveren over haar afgestorven lid om het te publiceren in het jaarboek van de vereniging. Blijkbaar had men het eerst aan prof. Willem De Vreese² gevraagd maar die had zich onbevoegd verklaard en verwezen naar zijn vroegere student Antoon Jacob. Als Jacob eenmaal bezig is, wil hij een heuse, geïllustreerde biografie samenstellen waarin hij ook de geschiedenis van de Vlaamse Beweging en meer bepaald van het activisme wil schrijven: *Maar naarmate ik daarmee vorderde, kreeg het onderwerp mij meer en meer in zijn macht, de breedte en de diepte ervan gingen voor mij open, en ik kan nu niet anders meer dan er een werk van te maken, dat de ganse periode 1900 - 1930 omvat met haar ontwikkelingen van de strijd*³. Jacobs *René De Clercq. Levensbericht* zou verschijnen in 1937. De lijkige biografie bleef echter steken in enkele hoofdstukken en zeer veel research waaronder correspondentie met 136 toen nog levende getuigen die wegens de politieke evoluties van de laatste twintig jaar natuurlijk niet allemaal even happig waren om hun medewerking te verlenen. Allen die Jacob gekend hebben, zijn het er over eens dat hij een zeer intelligent man was, een geleerde, een man met een grote werkkraft en inzet. Het *Levensbericht* van De Clercq getuigt inderdaad van een grote accuraatheid.

---

¹ Archief, Documentatie- en Onderzoekscentrum van het Vlaams Nationalisme, Lange Leemstraat 26, 2018 Antwerpen

² De Vreese was destijds professor van zowel De Clercq als Jacob geweest en leefde wegens activistische betrokkenheid als balling in Nederland. Het archief Jacob bevat overigens schitterende getuigenissen van De Vreese over de student De Clercq.

³ ADVN Archief Jacob 5.2/131 brief van Jacob aan De Vreese d.d. 22 augustus 1933.

Het Jacobarchief, *the missing link*

Voor de verdere studie over De Clercq en uiteraard over Jacob zelf was het Jacobarchief zowat *de missing link*. Het spreekt voor zich dat voor tal van issues en polemieken over de Vlaamse Beweging waar én Jacob én/of De Clercq betrokken partij waren, nieuw bronnenmateriaal beschikbaar wordt. Wij denken o.m. aan de briefwisseling met Gerretson en Van Cauwelaert ten tijde van *De Vlaamsche Stem* en de afzetting van De Clercq en Jacob, de ontwikkeling van het prille activisme, het professoraat van Jacob aan de Bissinguniversiteit, de Vlaams-Duitse contacten 1917-1936, de Hamburgse connectie in de jaren '30, de Rembrandtprijs, etc.

Wat De Clercq zelf betreft bevat het archief alle documentatie die Jacob had verzameld om een uitgebreide biografie te schrijven o.m. correspondentie met 136 toen nog levende getuigen. Jacob is, na een bezoek aan Streuvels in Ingooigem, persoonlijk naar Deerlijk, Zwevegem en Harelbeke geweest om zich van één en ander te vergewissen. Van De Clercqs naaste familie⁴ kreeg hij ongeveer hun hele persoonlijk archief mee. Ook in Gent is hij nog levende getuigen onder wie Anseele, Plancquaert en De Clercqs kotbaas, beenhouwer Pierre Vlerick, gaan interviewen. Bij een eerste oogopslag is het duidelijk dat er onbekende iconografie, nieuwe gedichten, vertalingen van gedichten, bijzonderheden i.v.m. de genese van bepaalde gedichten zullen opduiken. Prachtige zaken zijn o.m. het origineel van de fameuze steunbetuiging van 300 jonge intellectuelen bij de afzetting van De Clercq en Jacob eind 1915 en de kladversie van De Clercqs thesis uit 1901-1902 over Guido Gezelle. Sommige stukken geven karakteriële bijzonderheden, onbekende citaten en standpunten, en verduidelijkingen qua datum, plaats of adres weer. In De Clercqs biografie komt er meer verduidelijking in bepaalde familiale relaties, zijn vriendenkring, het collegeleven in Tielt, zijn omstrede doorzending uit het college, zijn eerste liefdes, het kot- en studentenleven in Gent, zijn positie in *Rodenbachs Vrienden*, de solidariteitsbeweging met Transvaal, zijn leraarschap in Nijvel, Oostende en Gent, zijn verhouding tot de arbeidersbeweging, zijn verblijf in Nederland, het runnen van zijn kunsthandel *De Blauwvoet*, het verlaten van zijn vrouw ten voordele van Ria Vervoort, de reizen naar Duitsland tijdens WO I, de Deutsch-Flämische Gesellschaften, De Clercq als componist, de genese van de Bijbelspelen en romans en zijn relatie tot bepaalde uitgevers, de 3de Raad Van Vlaanderen, De Clercqs overlijden en begrafenis, de erfenisperikelen, het tot stand komen van het grafmonument en de latere hulde-initiatieven. Het spreekt voor zich dat er enige jaren zullen voorbijgaan eer deze schat aan gegevens op diverse niveaus verwerkt en geïnterpreteerd zal zijn.

Joost Vandommele, ingekorte tekst

De volledige tekst vindt u op onze webstek www.renedeclercq.be in de rubriek *Publicaties* onder de titel *Het rijke archief Antoon Jacob, eindelijk terecht*, evenals Jacobs biografie van 1937 onder de titel *René De Clercq. Levensbericht*.

---

⁴ Ingezameld door De Clercqs jongere zus Rachel. Bevat o.m. veel correspondentie met de familie tijdens WO I en ten tijde van kunsthandel *De Blauwvoet*, het klad van zijn doctoraat over Guido Gezelle en – uiteraard – veel persoonlijke getuigenissen van Rachel over hun jeugd, etc.

Marie Delmotte

(1878-1909)

de eerste vrouw van

René De Clercq

(1877-1932)

Sterft enkele tijd na de
geboorte van hun derde kind.
Marie is slechts 31 jaar.
Totaal ontredderd schrijft
René volgend gedicht:

LAAT ME DE NACHT TOT VRIEND

*Laat me de nacht tot vriend; de nacht is goed.
De sterren zijn ver en het duister zoet.*

*Laat me de nacht tot vriend, en rust in rouw,
dat ik hoor op mijn hart het geklop van mijn vrouw;*

*dat ik hoor haar vermaan, verneem haar troost,
haar liefde tot mij en haar angst voor haar kroost.*

*Laat me de nacht tot vriend; de dag is wreed.
Te nacht komt mijn dode, en sust mijn leed.*

Uit de diepten, Amsterdam (S.L Van Looy) 1911

Gedichtendag 27 januari 2011

Uitgave door vzw René De Clercqgenootschap – www.renedeclercq.be

In memoriam tante Betty

Onder die naam of gewoon onder *Betty* was Elisabeth Cognie bekend. Geboren op 5 april 1915 als dochter van een échte kleermaker, één die nog in kleermakerszit midden op een tafel zat. Eind de dertigerjaren trouwde ze met Joost, het derde kind van René De Clercq. Schoondochter worden bij de familie De Clercq was geen sinecure, maar zij deed het schitterend. Zij kregen 4 kinderen. Omgaan met kinderen, véél kinderen, dat was iets waar ze zeer goed in was. Als kind waren we altijd zeer welgekomen en dikwijls mochten we blijven logeren. Ze kon als geen ander voor die hele bende organiseren, zingen en sfeer maken en met weinig ... veel doen. Ik hoor ze nog *Een smidje in zijn smisse* zingen of haar lievelingslied de *Van Rijswijckmars: Hij vleide geen groten der wereld*. De ontelbare klokken en pendules in huis die allemaal moesten opgewonden en afgeregeld worden, zullen altijd blijven. Ik werd overal voorgesteld als *haar doopkind*, je voelde dat dit voor haar belangrijk was, want zij was een écht gelovige vrouw.

Joost, kleinzoon van René, feliciteert zijn tante Betty met haar 80ste verjaardag.

In 1971 overleed haar echtgenoot Joost (Sint-Amandsberg 10.08.1909 - Gent 24.06.1971). Eén voor één verlieten haar kinderen het ouderlijk huis. Ik denk dat het vullen van die leegte voor haar niet eenvoudig geweest is. Natuurlijk waren er de kleinkinderen en het verenigingsleven. Op de activiteiten van ons genootschap, was ze altijd aanwezig. Het bestuur ging haar gaarne bezoeken. Zij was iemand waar je immers graag naartoe ging. Ik had geen moeite om ieder jaar hiervoor een gaatje te vinden. Vorig jaar was dit op oudejaarsdag. De manier waarop ze me vertelde dat ze zich niet wou kleden, deed me realiseren dat ze aan het schuiven was. Op 9 maart 2010 zou ze overlijden, net geen 95 jaar oud.

Joost Vandommele

Het René De Clercqbestuur op bezoek bij Betty op haar 80ste verjaardag. Van links naar rechts: Paul Nys (†1996), Jan Dhaluin, Mieke Dekeyser, Betty Cognie (†2010), Joost Vandommele, Arnold Vantiegheem, Ignaas Vanden Breede (†2004) en Nelly Verhelst.

HAASTIGE BLOEMEN.

Haastige bloemen bloeien.
Kan de tijd niet staan?
Ziet uw kindren aan,
Hoe ze groeien.

Allen, allen, allen,
Ijlen, wijlen, vallen,
Bloeien op en af
Als de bloem op 't graf.

Aarde, groen en sneeuwig,
Voer ons, die vergaan,
Waar de sterren staan
Als gedachten eeuwig.

1911 Uit de diepten. Beelden uit de film: DECLERCQ VAN DEERLIJK
Adrie Pieck zet bloemen op het graf van René De Clercq